

УДК 327:341.3(477:470)

Українізація інформаційного простору як фактор забезпечення суверенітету й посилення інформаційної безпеки України

Володимир ІВАНЕНКО

д-р філософії, проф.

Український Університет
(Вашингтон, США)

e-mail: ukrainainc@gmail.com

© Іваненко В., 2019

Стаття присвячена аналізу українізації інформаційного простору як фактору забезпечення інформаційного суверенітету та посилення інформаційної безпеки країни. Зауважено, що інформаційний простір України монополізований і тільки українізація може кардинально виправити ситуацію й повернути інформаційний простір Україні й посилити її державний суверенітет та національну безпеку, тільки українізація може й повинна стати фактором і гарантом забезпечення інформаційного суверенітету країни. Українізація інформаційного простору, а відтак і забезпечення інформаційного суверенітету і зміцнення інформаційної безпеки, перш за все, можливі за рахунок максимально можливого розширення вживання державної, української мови в усіх сферах життя українського суспільства. Наголошено, що виконавча, законодавча та судова влада має формуватися виключно за рахунок осіб, які вільно володіють державною мовою, які добре обізнані з історією України, з традиціями і звичаями українського народу і які справді переймаються долею країни й українського народу. Також у статті зауважено, що ЗМІ можуть і повинні повернути український інформаційний простір Україні, утверджувати інформаційний суверенітет і посилювати інформаційну безпеку країни. З метою забезпечення цих функцій і ефективної реалізації завдань усі без винятку ЗМІ з державною формою власності мають бути переведені на державну, українську мову. Важливими чинниками окреслення національного інформаційного простору, захисту інформаційного суверенітету й утвердження інформаційної безпеки є пропаганда, контрпропаганда і спецпропаганда. Таким чином, питання інформаційного простору, інформаційного суверенітету й інформаційної безпеки України залишаються відкритими. Якщо держава цими проблемами не переймається, цим має занепокоїтись суспільство, принаймні його національно свідомо і громадянськи активна частина. Очевидно, що розв'язання всіх зазначених вище проблем буде можливе лише в умовах українізації України.

Ключові слова: інформаційний суверенітет, інформаційний простір, українізація, інформаційна безпека, державотворення.

UKRAINIANIZATION OF INFORMATION SPACE AS A FACTOR OF ENSURING SOVEREIGNTY AND STRENGTHENING OF INFORMATION SECURITY OF UKRAINE

Volodymyr Ivanenko
Professor, Doctor of Sciences
President of Ukrainian University
Washington, USA

The article is devoted to the analysis of information space Ukrainianization as a factor of ensuring information sovereignty and strengthening of information security of the country. It is noted that Ukraine's information space is monopolized and only Ukrainization can dramatically correct the situation and return information space of Ukraine and strengthen its state sovereignty and national security, only Ukrainization can and should become a factor and guarantor of ensuring information sovereignty of the country. Information space Ukrainianization, and thus the ensuring of information sovereignty and strengthening of information security, are, above all, possible at the expense of the widest possible expansion of the use of the state, Ukrainian language in all spheres of Ukrainian society life. It is emphasized that executive, legislative and judicial power should be formed exclusively at the expense of persons who are fluent in the state language, who are well acquainted with the history of Ukraine, with traditions and customs of Ukrainian people and who truly follow the fate of the country and Ukrainian people. The article also noted that the media can and should return Ukrainian information space to Ukraine, assert information sovereignty and enhance the country's information security. In order to ensure these functions and effective implementation of these tasks, all media without state-owned media should be translated into the state, Ukrainian language. Important factors in defining national information space, protecting information sovereignty and promoting information security are propaganda, counter-propaganda and special propaganda. Thus, the issues of information space, information sovereignty and information security of Ukraine remain open. If the state does not care about these issues, then society should be concerned about this, at least its nationally conscious and civically active part. Obviously, solving all the above problems will be possible only in the conditions of Ukrainianization of Ukraine.

Keywords: information sovereignty, information space, Ukrainianization, information security, state formation.

Інформаційний простір України — напевно найслабша ланка українського державотворення, і криза в цій сфері від часу проголошення незалежності лише поглиблюється. Це обумовлено тим, що інформаційний простір України монополізований Росією і проросійськими російськомовними суб'єктами, й україномовний сегмент має тенденцію до зменшення. Тільки українізація може кардинально виправити ситуацію й повернути інформаційний простір країні й посилити її державний суверенітет та національну безпеку.

Інформаційний суверенітет України за роки незалежності, по суті, втрачено. Русифікація в таких масштабах, яких держава не знала за всі роки радянської влади, і монополізація інформаційного простору російськими і проросійськими суб'єктами — головна загроза інформаційному суверенітету країни. Формально незалежна держава й суб'єкт міжнародного права та міжнародних відносин, Україна однозначно не може бути визначена як суверенна держава в інформаційній сфері. Тільки українізація може й повинна стати фактором і гарантом забезпечення інформаційного суверенітету країни.

Інформаційна безпека України фактично зруйнована щент. Упродовж років, від часу проголошення незалежності, країна не спромоглася налагодити, закріпити й посилити свою інформаційну безпеку. Внаслідок цього російська пропаганда змогла безперешкодно використовувати ситуацію, задіявши в Україні свої можливості для підриву національної безпеки держави. Наслідком цього і стала окупація Росією Криму, розв'язана війна на Донбасі. Тільки українізація може стати вирішальним фактором і засобом утвердження інформаційної безпеки України.

Українізація інформаційного простору, а відтак і забезпечення інформаційного суверенітету і зміцнення інформаційної безпеки, перш за все, можливі за рахунок максимально можливого розширення вживання державної, української мови в усіх сферах життя українського суспільства.

Виконавча влада (адміністрація президента України й уряд, а також структури обласних і районних адміністрацій) має формуватися виключно за рахунок осіб, які вільно володіють державною мовою, які добре обізнані з історією України, з традиціями і звичаями українського народу і які справді переймаються долею країни й українського народу. Мовний фактор значно знизить вірогідність проникнення в урядові структури кремлівської агентури й агентів впливу «русского міра». Принаймні, Москві доведеться витратити

більше зусиль і матеріальних засобів, щоб ретельніше готувати своїх агентів для роботи в українських урядових структурах.

Законодавча влада (Верховна Рада України, ради областей, міст і районів) має формуватися з депутатського корпусу, який вільно володіє державною, українською мовою. Виступи на сесіях рад недержавною мовою мають бути законодавчо заборонені. Ця умова різно зменшить кількість антиукраїнських елементів у законодавчих органах, а отже — і кількість антиукраїнських ідей, антиукраїнських законів та ін. Вимога вільного володіння державною мовою, знання історії, традицій і звичаїв українського народу, бодай на рівні середньої школи, має бути обов'язковою умовою для реєстрації кандидатів у депутати всіх рівнів.

Судова влада всіх рівнів формально вже здійснює правосуддя на більшості території України державною мовою: судді послугуються в процесі й виносять вироки та рішення українською мовою. Однак інші учасники процесу (прокурори, адвокати, позивачі та відповідачі) здебільшого послугуються російською, і це створює ситуацію, яку Юрій Шевчук назвав «мовною шизофренією». Це явище становить велику загрозу інформаційному суверенітету й підриває інформаційну безпеку України. З ним можна і треба боротися, зобов'язавши державних службовців (прокурорів) послугуватися державною мовою, для інших учасників процесу увівши обов'язковість використання перекладачів на комерційній (платній основі). Платність перекладу вдарить по кишенях позивачів і відповідачів і змусить їх переходити на державну мову, якщо вони володіють нею, але не користуються. Такі заходи посилять інформаційний суверенітет і інформаційну безпеку України в системі судової влади.

«Четверта влада» — влада громадської думки, головним суб'єктом якої є система засобів масової інформації (ЗМІ). ЗМІ чи не найбільшою мірою можуть і повинні повернути український інформаційний простір Україні, утверджувати інформаційний суверенітет і посилювати інформаційну безпеку країни. З метою забезпечення цих функцій і ефективної реалізації цих завдань усі без винятку ЗМІ з державною формою власності мають бути переведені на державну, українську мову. При цьому іномовні учасники радіо- й телепередач мають озвучуватися перекладом, виводячи звучання оригінальної мови мовця на задній план. Усі комерційні національні, регіональні й місцеві ЗМІ приватної форми власності так само мають бути переведені на державну мову, і ця умова має бути обов'язковою складовою реєстрації та ліцензування.

Держава через законодавство (можливо, навіть окремим законом) має гарантувати етнічним меншинам та їхнім представникам (місцевим підприємцям) право засновувати будь-які ЗМІ мовами меншин для обслуговування своїх інформаційних потреб. Це ж законодавство має обумовлювати фінансування й інше матеріальне забезпечення ЗМІ етнічних меншин виключно їхніми внутрішніми можливостями й обумовлювати неможливість фінансування та будь-якої матеріальної підтримки з-за кордону. За порушення цього принципу повноважні державні органи мають позбавляти ЗМІ етнічних меншин відміною реєстрації та відкликанням ліцензії, а також порушувати кримінальні справи та передавати їх до суду.

Повноважні державні органи в порядку нагляду (не попереднього цензурування контенту) повинні моніторити зміст тих ЗМІ, які викликають занепокоєння в українському суспільстві щодо лояльності цих ЗМІ до української держави, українського суспільства, етнічних груп тощо. Будь-які прояви в будь-яких ЗМІ тенденцій до публікацій антиукраїнського й українофобського характеру й нелояльності до української держави та українського суспільства мають стати предметом серйозного розслідування відповідно до законодавства, яке, у свою чергу, має передбачати наслідки за такі дії: від відміни реєстрації та відкликання ліцензії до адміністративного чи кримінального покарання. (Зразком такого законодавства може бути, скажімо, американський закон, відомий як Hate Crime Law — закон проти ненависництва).

Важливими чинниками окреслення національного інформаційного простору, захисту інформаційного суверенітету й утвердження інформаційної безпеки є пропаганда, контрпропаганда і спецпропаганда.

Після проголошення незалежності Україна фактично відмовилася від пропаганди, яка була потужною складовою комуністичного режиму в СРСР, тоді як Росія зберегла всю радянську пропагандистську машину й задіяла її на повну силу в інформаційному просторі України, завдяки чому Кремлю вдалося захопити цей простір без спротиву з боку України й утримувати державу й українське суспільство у сфері свого імперського впливу. Намагання України відірватися від Москви й переорієнтуватися на Європу за такого стану в інформаційній сфері і призвели до втрати частини території, до напруги в проблемних із пропагандистського погляду регіонах та українсько-російської війни на Донбасі.

У протистоянні пропагандистській машині Кремля й наступові «руського міра» проявилися проблеми інформаційного характеру, про які в Україні за всі роки незалежності навіть не думали.

Перша проблема: Україна не налагодила належну інформаційну роботу, зокрема — українську пропаганду на територіях, де переважає російськомовне населення (значну частину якого складають етнічні росіяни), яке було використано Московією для антиукраїнської й українофобської пропаганди та просування ідей «руського міра», унаслідок чого Кремлеві і вдалося монополізувати інформаційний простір України й підготувати ґрунт для дестабілізації політичного, економічного, культурного життя України і зрештою — для військової агресії проти України. Отже, Україні треба серйозно замислитися над створенням потужного пропагандистського механізму.

Друга проблема: дестабілізація ситуації в південно-східних областях України російською пропагандою (і агентурою), окупація Криму й війна на Донбасі показали, що навіть для цих викликів Україна не спромоглася створити потужний центр для налагодження системної й масованої контрпропаганди для протидії російській пропагандистській машині. Створення спеціалізованого Міністерства інформації, знаного в народі як МінСтець, не принесло навіть мінімального результату. Міністерство інформації, як і Міністерство оборони, не спромоглося налагодити ефективну контрпропаганду хоча б у зоні воєнних дій та проблемних регіонах.

Третя проблема: потужним чинником виправлення ситуації, що склалася в інформаційному просторі України, для захисту інформаційного суверенітету і зміцнення інформаційної безпеки України мала б стати спецпропаганда — пропаганда серед військ і населення супротивника, а також на ті зарубіжні країни, де супротивник (Росія) проводить активну пропагандистську роботу проти України. Для реалізації цього завдання у відомствах, які відповідають за воєнні дії на сході України (СБУ, ЗСУ, МВС) мали бути створені потужні підрозділи спецпропаганди, об'єднані єдиним пропагандистським проектом. Наскільки мені відомо, цього не зроблено і, здається, цим взагалі ніхто не переймається. Так само під егідою МЗС у співпраці з державними ЗМІ мав би бути створений потужний центр інформаційно-пропагандистського впливу на країни зарубіжжя, передусім — хоча б на ту частину території Росії, яка історично була і є ареалом розселення українців (Чорноземна зона, Кубань, Ставропілля та ін.), а також країни, у яких компактно про-

живають великі українські громади. На жаль, мушу констатувати, що в Україні нічого не було зроблено й нічого не робиться в царині спецпропаганди.

Таким чином, питання інформаційного простору, інформаційного суверенітету й інформаційної безпеки України залишаються відкритими. Якщо держава цими проблемами не переймається, цим має занепокоїтись суспільство, принаймні його національно свідомі і громадянськи активна частина. Очевидно, що розв'язання всіх зазначених вище проблем буде можливе лише в умовах українізації України.